

Posudek bakalářské práce Radky Mačugové: Psycholingvistický a pragmalingvistický přístup ke komunikaci žáků 1. stupně

Cílem bakalářské práce Radky Mačugové je charakterizovat shody a rozdíly pragmalingvistického a psycholingvistického přístupu ke komunikaci. Autorka nezůstává v obecné rovině, ale výběrem metod typických pro oba přístupy analyzuje mentální slovník a komunikační strategie žáků prvního stupně.

V práci můžeme vysledovat dva základní tematické okruhy, které odpovídají teoretické a empirické části práce. V teoretické části se autorka zaměřuje hlavně na charakteristiku obou pomezích disciplín, na jejich základní tematické okruhy a nejtýpější metody, v druhé části konstruuje vlastní experiment, v němž se snaží ukázat, jaká zjištění nabízí asociační experiment a jí zvolená pragmalingvistická analýza textů. Mezi oběma částmi je co do kvality zpracování rozpor. Zatímco teoretická část působí místy chaoticky, často je nepřesná, obsahuje řadu informací, které nejsou z hlediska tématu práce relevantní, empirická část je zdařilá; autorka poměrně zdatně a adekvátním způsobem aplikuje vybrané metody.

Prvním nedostatkem práce, který se promítá do náročné recepce textu, je přílišné rozdrobení textu na velké množství subkapitol. Někdy se setkáváme na jedné straně až s pěti subkapitolami. Textu by velmi prospělo, kdyby tyto dílčí oddíly byly sdruženy do větších celků. Celá teoretická část často zabíhá do zbytečných podrobností. Autorka uvádí informace, které jsou z hlediska porovnání obou přístupů a jejich aplikace jen okrajové. Myslím, že by z textu bylo možné vypustit subkapitoly týkající se vztahu psycholingvistiky a dalších oborů, podrobné představení různých psycholingvistických metod, některá pragmalingvistická témata by stačilo zmínit bez bližších popisů, totéž platí o popisu kognitivního vývoje dětí daného věkového období. Poněkud nejasně jsou textu formulovány hlavní společné či odlišné rysy psycholingvistického a pragmalingvistického přístupu. Byla bych ráda, kdyby kolegyně Mačugová se o takovou stručnou, avšak explicitní formulaci pokusila během obhajoby.

Některé, možná jen formulační neobratnosti, budí dojem, že znalosti autorky jsou často nepřesné. Mezi takové patří např. na s. 8: ...zjistit **úroveň** *dětského mentálního slovníku*; tamtéž: *analýzou (asociací) se ukazuje, jaké významy si děti spojují s jednotlivými slovy*; s. 9 zcela defektní formulace: *Ústřednímu tématu psycholingvistiky užívání jazyka, který se v lingvistice objevuje od založení Pražského lingvistického kroužku (od roku 1926), jak jazykový projev jedince souvisí s jeho myšlením...* (zdařilejší definici psycholingvistiky však nalzáme na s. 11); s. 10: *každý dospělý má jazykovou kompetenci... a jazykovou performanci...*; s. 18: *vývojová psycholingvistika stojí v jádru psycholingvistické analýzy*; s. 20: *Na počátku 20. století měla v jazyce své zastoupení strukturní lingvistika*; s. 41: *napište tři slova, které vás napadnou, když slovo uslyšíte. Můžete napsat svou myšlenku jakýmkoli slovním druhem*. Některé další příklady podobných nedostatků jsem vyznačila v textu. Je škoda, že autorka nevěnovala větší péči korigování celého textu.

Praktickou část považuji za výrazně zdařilejší, a to zejména orientaci psycholingvistickou, kdy autorka používá metodu asociačního experimentu. Z koncepce výzkumu je zřejmé, že R. Mačugová se seznámila s výzkumy, které byly založeny na aplikaci této metody. Zde odkazuje jak na práce domácí, tak zahraniční (Maršalová, Novák, Rosenzeig). Autorka srozumitelně popisuje způsob, jakým experiment realizovala. Přesvědčivě zdůvodňuje výběr podmětových slov, klasifikuje asociace z hlediska

syntaktických vztahů, všímá si frekvence odpovědí, popisuje sémantické okruhy asociovaných slov. Závěry, k nimž výzkumem dospěla, potvrzují výsledky výzkumu L. Maršálové. V interpretaci závěrů shledáváme jisté rezervy, některá tvrzení by si zasloužila podrobnější zdůvodnění – ta ostatně výsledky výzkumu nabízejí.

Co se týká pragmalingvistické analýzy, bylo by dobré, kdyby výzkum R. Mačugová trochu zúžila. Pragmalingvistickou analýzu dělí na pět částí, které přibližně odpovídají hlavním tématům disciplíny. Sleduje: realizaci záměru, akceptaci kooperativního principu, formy zdvořilosti, strategie obrany vůči manipulaci, vyžívání různých variet jazykových prostředků, zejména vztahu spisovnosti a nespisovnosti.

Je třeba ocenit bohatý přílohový materiál vztahující se k oběma typům analýz. Uvedené údaje i autentické texty by bylo možné využít k dalším výzkumům.

I když se práce Radky Mačugové vyznačuje uvedenými nedostatky, zejména vzhledem k promyšlené empirické části práce ji doporučuji k obhajobě a předběžně navrhuji klasifikovat stupněm dobře. Výsledné hodnocení může být upraveno v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze 17. 6. 2012-06-18

PhDr. Jasňa Pacovská, CSc.